

Reppe teglverk - tidlig på 1900-tallet

Sivert Aasheim (f. 1891) begynte å arbeide på Teglverket i 1903, - kun 12-år gammel, og han jobbet der mer eller mindre fram til på 1930-tallet. På sine eldre dager skrev Sivert ned sine erindringer fra barn- og ungdomstida, og disse kom på trykk i Stjørdalens Blad under signaturen Sjur. Her er hans erindringer fra Reppe Teglverk som sto på trykk i april 1970:

Fra Minneboka

Vi som hadde barndoms- og ungdomstida fra århundreskiftet og utover hadde ikke så mye å velge mellom når det gjaldt utdannelse for vårt fremtidige virke i livet. Når vi ble konfirmert var det mange som kunne ha både lyst og anlegg for videre skolegang, men vi hadde ikke penger for slikt og anså denne vegen for stengt. Det var ikke noe Statens lånekasse med billige lån for skoleungdom den gang, eller stipendium av betydning. Å låne penger mot private garantier var det ikke mange som ble funnet verdi til. Problemet for oss var å skaffe oss en jobb så vi kunne tjene så mye at vi kjøpte oss klær selv, og kanskje hjelpe til med noen kroner hjemme hver uke.

Det var teglverket som lå i nærheten som vi satte vår lit til. Der var det arbeid å få for sterke unge gutter som var særdeles arbeidsvillig. Der kunne vi også få arbeid før vi var konfirmert, og jeg var bare 12 år den første sommeren jeg var der. Det var ikke noe hvilehjem, - det fikk jeg erfare. Arbeidsdagen var lang, - fra kl. 6 morgen til kl. 7 om kvelden. 2 ½ times spisetid, så arbeidstiden ble 10 ½ time. Det var 35 minutter å gå fra heimen vår til verket, og da tok vi alle snarveiene som vi kunne ta. Klokkå 6 måtte vi være på plass, - for da gikk fløyta fra dampmaskinen, og hvert minutt måtte benyttes. Det var ikke maskinelt utstyr for mursteinsproduksjon den gang, i hvert fall ikke på vårt teglverk. Alt gikk med håndkraft. Det var et bord, ca. 80 cm høyt. På den ene sida sto "bankeren", han hadde en form laget av jern. I den var det plass til 2 steiner. Vi som var assistenter hadde som jobb å løfte leire opp på bordet, - rulle det ut, og med en lang kniv kutte biter som var litt større enn forma. Disse emnene måtte vi rulle i sand og legge bort til "bankeren". Han tok da og slo emnet i forma. Han hadde en stor treklampe som han slo med, og presset således leire ut i alle hjørner. Det som ble til overs skar han av med en streng, - løftet formen av, og der lå 2 steiner på et trebrett som han bar bort og satte fra seg i dertil egnede rekker til tørk. Det høres svært enkelt ut, og det var det også, men det måtte gå fort for seg, hvis det skulle bli noe dagspenger av det. Det var 3.000 om dag som liksom var målet, men det var mer sjelden at vi greide så mye. Gjennomsnittet kanskje 2.500. Da tjente vi guttunger kr. 1,50 pr. dag, altså 9 kroner uka. En stein i rå tilstand veide ca. 4 kg., - og vi måtte således løfte 12 tonn leire ig bearbeide videre hvis vi banket 3.000 på en dag. Vi var ikke så spreke når dagen var slutt, men vi var glad for at vi kom oss hjem.

Nå var det en lov som ble kalt Fabrikktilsynsloven, og i den var det forbud mot at ungdommer under 16 år fikk arbeide. Mellom 16 og 18 år kunne de arbeide halv dagtid. Det var således ulovlig for oss å jobbe på teglverket. Distriktslegen i Stjørdal var tilsatt som tilsynsmann for at denne bestemmelsen ble overholdt. Han hadde nok

Reppe teglverk

fått kjennskap til at det var mindreårige på teglverket, og en dag fikk vi uventet besøk av ham. Han var meget streng og forklarte oss lovens bestemmelse og forlangte at vi øyeblikkelig sluttet jobben og ble beordret hjem. Dette måtte vi love ham før han ga seg, - men så snart han forsvant var vi i full sving igjen, og aktet slett ikke å gi opp. Etter den tid var vi meget forsiktige og holdt utkikk i tilfelle han kom igjen. Vi kjente ham på lang avstand, for han kjørte bestandig med en kurvtrille med en liten grå hoppe som skysshest. Han kjøret ofte forbi når han var på sykebesøk, og da gikk det et bestemt signal mellom oss, og da sprang vi og gjemte oss på et sted som vi på forhånd hadde laget i stand. Men det var mere sjelden at han stoppet og kom innom. Og så gikk produksjonen sin vante gang. Det var 4 mann som kjørte fram leire fra leirtaket, - iblant dem en kar som gikk under navnet "Frelsar-Jo". Hans rette navn var John Husby. Han hadde i ungdomsåra stått i Frelsesarmeen, og etter at han hadde fått sparken der for uhøflig opptreden, fikk han navnet "Frelsar-Jo". Det var visstnok et beveget liv han hadde ført etter tiden som frelsessoldat. Et stygt arr som gikk helt fra øyet og ned til munnviken var tegn på at han hadde vært ute i hardt vær iblant. Men han var en meget flink arbeidskar, og kom årvisst igjen om våren når produksjonen begynte. Når han hadde kjørt frem så mye leire at han hadde mye på lager, satte han seg på en kasse og sang. Han hadde en ualminnelig god sangstemme og da la sang han alle de frelsesarmesanger som han husket, - og det var ikke få.

Mannen som matet leirmølla var Ole Bakken. Han var også en meget god sanger, og når de to satte i gang, hørtes det over hele teglverksområdet. Når steinen var tørr og den skulle trilles inn i ovnen var det Ole Nilsen Lånkemo som tok hånd om den. Han var best kjent under navnet Nils-Ole, og vi kalte ham det for lettvinhetens skyld. Det var litt av et fagarbeide, for steinen måtte settes på en bestemt måte for å bli brent ordentlig. Det var kanaler i ovnen på langs og på tvers, for at varmen skulle

få anledning til å utvikle seg som den skulle. Alt dette hadde Ole i hodet, for han hadde drevet med denne jobben i lang tid. Nils-Ole var en meget troverdig arbeidskar. Jeg synes som jeg ser ham komme ut i Krikreina hver dag litt før kl. 6. Han bar en blåmalt laup under arma. Det var dagens rasjon av brødskiver. I den andre handa bar han et spann med kaffe. Spannet satte han i varm sand inne i ovnen, slik at han hadde varm kaffe hele dagen.

Når steinen var brent og skulle trilles ut, var det Olof Andersson som hadde jobben. Andersson var svensk og hadde kommet hit til Norge for noen år siden. Det var alminnelig at det kom en 3-4 svensker hver vår for å få seg en sommerjobb, for så å forsvinne igjen når sesongen var slutt. Andersson var en av dem, men han reiste ikke, - han ga seg til her. Det var de som påsto at det var en jente han var blitt så glad i som gjorde at han "stannade kvar". Det var visst mye sant i dette, men om det var gjensidig fra hennes side tviler jeg på, for det ble ikke noe giftermål mellom de to. Anderson gikk således på frierfötter hele sitt liv uten at det ble noe resultat. Han var i seg sjøl en snill og godslig kar, men han var forferdelig snarsint. Det var bestandig slik at den som er snarsint blir mye terget, og således også med Andersson. Mange av guttungene fant moro i å erte ham på mange vis, og han gikk således nesten bestandig i krigshumør. Jeg husker en gang det var en spilloppmaker som pakket en steinbit i et stykke papir og la det på trillevandringen til ham. Når han da kom i full fart med en lastet trillebår, så han papiret, men tenkte at dette bare var et papir, og kjørte på. Hjulet traff midt på steinen og hele greia tippet over. Da var det en lang

Arbeidsstokken på Reppe teglverk rundt 1914:

Bak f.v.: Trygve Rickstad og hesten "Klefsåsen", John Rein, Leif Hognes, Lorentz Noteng, Johan P. Nilsen, Axel Evjemo, Wennström, Ole Edvardsen Prestmo, Wennström, Sivert Aasheim og Ole Johan Rønning.

Andre rekke: Johan Josiassen Prestmo, Ole Nilsen Lånkemo, Ole Weisæth, Ole Joh. Rickstad, Iver Rødde, Ola Mælan, Johan P. Sorte og A. A. Andersson.

Foran: Ludvig B. Aasheim, Ottar Rickstad, Olav Rickstad, Gunbjørn Weisæth, Johan Weisæth og Ragnar Weisæth.

lekse med mindre pene ord, og da var det best for alle å være i dekning hvis en ikke skulle få en stein i hodet.

Nå var det ikke bare å trille ut steinen, men den skulle også sorteres i 3-4 forskjellige sorter. Det var Andersson meget likegyldig med. Det kom klager fra kjøpere på steinen, og resultatet ble at han måtte slutte som "ut-triller". Han fikk da begynne som brenner på ovnen, men det hadde også sine problemer. Han var forferdelig mørkredd, og så trodde han på skrømt og spøkelser. På nattskift og på mørke høst- og vinterkvelder hadde han det ikke godt. Det var da også plageånder som laget spøkelser og mye rart for å skremme ham. Det var stygt å benytte seg av Anderssons svakheter, men hva gjør ikke dumme guttunger i den alder for noe de selv tror er moro. Anderson fikk bygget seg en heim i nærheten av teglverket, men et par år etter at han flyttet inn i sin nye heim, ble han alvorlig syk og døde etter et kort sykeleie. Det var visstnok i 1921. Jenta som han hele tiden hadde vært så glad i, døde også på disse tider, - om det var før eller etter Andersson husker jeg ikke så nøye.

Onsdag i martnasuka var det fridag. Da skulle storparten av arbeidsstokken til byen på martnan, og det ble seint før vi kom heim om natta. Måtte være i byen så lenge som mulig, for det var lenge mellom hver gang vi var der. Dagen etter var det mange som hadde med seg en ekstra flaske med flytende proviant i ryggsekken, og når det lei ut på dagen begynte vi å høre noen uvante lyder fra forskjellige steder av teglverket- Det tiltok utover dagen og ut på ettermiddagen var det rene feststemningen. Han som skulle skaffe oss leire så så mange trillevandringar at det var vanskelig å treffe den rette. Resultatet ble at både leirbåra og mannen som trillet, ble liggende side om side ved siden av trillevandringen, og han var ikke kar om å komme seg på rett kjøll igjen. Det ble således tidlig kveld den dagen, for når vi ikke fikk mere leire var det bare å gå heim igjen.

Det gikk ikke så godt økonomisk med verket. Stor konkurranse, stagnasjon i byggevirksomheten og forskjellige andre ting gjorde at en vakker stoppet det hele opp. Det fantes ikke driftskapital igjen. Lagrene var fulle, men ingen omsetning, og ingen muligheter for å skaffe penger å drive med. Vi som arbeidet der forsøkte å få dannet aksjeselskap og overta driften, men det var ikke så greit. Ingen bank ville investere penger i et så løst foretagende og det var bare periodevis at produksjonen var i gang. Mursteinen begynte også å bli mer og mer avlegs. Det var mere moderne byggemåter som ble brukt. Når tyskerne kom i 1940 tok de teglverket og forandret det til knottfabrikk. De raserte og rev ned mye av husa og teglovnen ble også helt ødelagt. Når krigen var over var alt så mye ødelagt at det var umulig å starte opp igjen i den gamle bransje. Restene ble for en billig pris solgt til en mann som begynte å produsere sementstein, - og det gikk visstnok nokså bra.

Nå er det på den gamle tomta bygget en moderne fabrikk som lager sementstein og tidsmessige byggematerialer. Det er å ønske at den nye fabrikk blir levedyktig og kan skaffe arbeidsplasser for folk i distriktet. Når jeg enkelte ganger om sommeren kjører forbi, er det ikke til å unngå at tankene går tilbake til den tida, da vi som pure ungdommer arbeidet over evne for å tjene så mye at vi kunne greie oss på en måte. Det er ikke bare gode minner, - og jeg håper at den tida aldri kommer igjen.

Februar 1970

Sjur

R.Aa